

Єршова Ольга Леонідівна
Кандидат економічних наук, доцент
Інститут професійної освіти НАПН України

ФАСИЛІТУЮЧА ПЕДАГОГІКА У ВОЄННИЙ ЧАС: ОЧІКУВАННЯ ВІД ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ

Розглянута фасилітація як специфічний вид педагогічної діяльності, яка є альтернативою авторитарній педагогіці. Виокремлені нові ролі педагога у навчальному процесі. Визначені дії, які повинен здійснювати викладач як фасилітатор. Сформульовані фасилітуючі умови навчання та результати їх реалізації. Описані найбільш значущі результати фасилітації у навчанні та вихованні, визначений перелік дій педагогічного працівника для отримання названих результатів. Зроблений висновок щодо важливості психолого-педагогічного комфорту для запобігання освітніх втрат в умовах війни. Ключові слова: ролі педагога у навчальному процесі, освітні процеси, педагогічна фасилітація.

Актуальність. педагогіка співробітництва, зокрема, фасилітація, є сукупністю засобів та дій, спрямованих на встановлення довіри між учасниками освітніх процесів заради навчальних результатів. Здійснення навчання під час війни не може відбуватися у авторитарній формі. Актуальними та корисними є абсолютно нові ролі педагога у навчальному процесі: знавець як джерело знань, організатор з чіткими інструкціями, тренер з керованого навчання, дбайливий, але не нав'язливий опікун.

Обставини, що склались з початку військової російської агресії, значно ускладнили здійснення освітнього процесу. Тягар стресу, від якого потерпають і викладачі і здобувачі освіти, вимушене переміщення закладів освіти та учасників освітніх процесів у інші регіони, безпекові умови для викладачів і здобувачів освіти, їх участь у бойових діях та волонтерському русі, втрата здоров'я, майна, рідних та близьких тощо. Все це змушує викладачів закладів професійної освіти швидко реагувати і впроваджувати адаптаційні заходи, по-новому налагоджувати професійно-педагогічну комунікацію. Під час війни в країні актуальним та доречним є застосування викладачами педагогічної фасилітації. Фактично це означає перенесення акценту в освітньому процесі на навчання у взаємодії, організацію процесу викладання не як трансляції інформації, а як налаштування процесів осмисленого й усвідомленого навчання.

Педагогічна фасилітація під час війни передбачає побудову особливої взаємодії, коли актуалізується індивідуальний досвід учасників, відбувається взаємотрансляція індивідуальних контекстів розуміння навчальної інформації, виникає необхідність і можливість оперативного та мотивованого застосування оновленого досвіду, тобто відбувається становлення суб'єктності як стильової характеристики навчальної діяльності.

Фасилітація є специфічним видом педагогічної діяльності, яка має на меті допомагати здобувачеві освіти в усвідомленні себе як самоцінності, підтримувати його прагнення до саморозвитку, самореалізації, самовдосконалення, сприяти його особистісному зростанню, розкриттю здібностей, пізнавальних можливостей, актуалізувати ціннісне ставлення до людей, природи, національної культури на основі організації підтримуючого, гуманістичного, діалогічного, суб'єкт-суб'єктного спілкування, атмосфери безумовного прийняття, розуміння та довіри.

Зважаючи на вищезазначене викладач як фасилітатор повинен [1]:

- спостерігати, уважно слухати, і запам'ятовувати хід подій і стиль поведінки здобувачів освіти;
- налагоджувати гуманну і плідну комунікацію між членами навчальної групи;
- приймати думки і точки зору, відмінні від власних та враховувати права кожного учасника на його власну позицію;
- аналізувати і корегувати дії здобувачів освіти, враховуючи встановлені правила взаємодії;
- заохочувати активну позитивно спрямовану поведінку;
- забезпечувати зворотній зв'язок між учасниками освітнього процесу, не використовуючи при цьому авторитарних форм спілкування;
- знаходити та активізувати конструктивні моделі поведінки при взаємодії всередині навчальної групи;
- сприяти досягненню справедливого консенсусу при ухваленні групових рішень;
- бути терплячим та викликати довіру здобувачів;
- бути справедливим при оцінюванні робіт;
- бути чутливим до настроїв групи і їх змін, щоб оперативно реагувати на них; обізнаним і гнучким, щоб легко підбирати методи фасилітації залежно від ситуації та проблеми у самій групі.

До фасилітуючих умов навчання відносяться [1]:

– організація навчання як зустрічі викладача та здобувачів освіти, яка дає досвід оволодіння культурою міжособистісного спілкування при змістовному спілкуванні та освоєнні способів пізнання;

– доброзичливість та психолого-педагогічний комфорт як необхідна основа для побудови довірчих відносин між педагогом і здобувачами освіти;

– діалогові форми навчання;

– психолого-педагогічний супровід кожного здобувача освіти для досягнення ним успіху, суб'єктивно можливого для нього на даний час;

– здійснення контрольно-оцінкової функції навчання як діагностико-коригуючої, яка сприятиме розвитку самооцінки, самоконтролю та формування критичного ставлення до себе та результатів власної навчальної діяльності.

Результатом реалізації названих умов є особистісне зростання та розвиток кожного учасника освітнього процесу, виникнення гуманних психологічних якостей особистості, серед яких рефлексія, довірливість, доброзичливість, сприйняття інших осіб як ціннісно значущих, шанобливе ставлення до кожного, пізнавальна мотивація, саморегуляція, свобода вибору та толерантність.

Найбільш значущими результатами фасилітації у навчанні та вихованні є:

– співробітництво: усі суб'єкти освітніх процесів взаємодіють на розумінні та підтримці один одного; педагог здатний конструктивно вирішувати навчальні та міжособистісні конфлікти;

– власна позиція: кожен учасник має право на власну думку та точку зору; педагог не нав'язує свою думку та щиро цікавиться думкою здобувачів освіти;

– індивідуальність та рівність: кожен суб'єкт визнається унікальною особистістю; при цьому викладач орієнтований не лише на розумних, активних, успішних здобувачів освіти, а й уважно ставиться до усіх без винятку;

– саморозкриття: педагог-фасилітатор поводить себе доброзичливо та щиро, відкрито висловлює свої почуття та переживання, чим сприяє встановленню довірчих відносин із здобувачами освіти;

– фасилітаційна організація навчального середовища: організація простору має сприяти встановленню контактів, виконанню групових завдань, обміну думками та емоціями, посиленню зворотного зв'язку та взаєморозуміння.

Для отримання названих результатів педагогічний працівник повинен:

– усвідомити власні ролі у навчальному процесі та виконувати їх: знавець як джерело знань, організатор з чіткими інструкціями, тренер з керованого навчання, дбайливий, але не нав'язливий опікун;

– оцінити, що саме в межах своїх навчальних дисциплін він може запропонувати саме в контексті фасилітації.

– знати, які можливості у системі дистанційного та змішаного навчання, застосовуваних у ЗП(ПТ)О, можна використати безпосередньо для потреб педагогіки співробітництва. Не можна обмежитися лише чатом або форумом, користуватися лише е-мейлом та зворотнім зв'язком за допомогою універсальних месенджерів. Платформи для організації дистанційного навчання є повнофункціональним програмним комплексом для здійснення навчального процесу.

Висновки: Етап отримання освіти є обов'язковим у житті кожної людини, ним визначаються майбутні можливості молодшої людини. Тому кожна родина у тій чи іншій мірі задіяна у підтримці здобувачів освіти. Для запобігання освітніх втрат, особливо в умовах війни, крім мотивованості й зацікавленості у результатах, надзвичайно актуальним є психолого-педагогічний комфорт.

Джерела

1. Методичні основи професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників машинобудівної, аграрної галузей та сфери послуг в умовах змішаного навчання. Методичний посібник / [Сршова О. Л., Зуєва А. Б., Кручек В. А., Майборода Л. А., Радкевич О. П., Субіна О. О.]. – Київ: Ін-т проф. освіти НАПН України, 2023. – 186 с.

Огданська Ольга Дмитрівна

Кандидат економічних наук, доцент

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

INTERNATIONAL INSURANCE SYSTEM: CURRENT RISKS AND OBJECTIVE FORECASTS

In modern economic literature, there is no single methodological approach to the interpretation of the essence of the concept of «financial reliability of an insurance company», which is explained by the following reasons. First, the study of issues related to ensuring the conditions for financially stable operation of insurance companies, maintaining their constant solvency and competitiveness, attracted the attention of domestic scientists and